

Des d'una casa vella, cap al tard

Ara fa dinou anys, quan tots érem capitans, vaig escriure el pròleg del que aleshores era l'últim llibre de poemes d'Eduard Sanahuja, *En defensa pròpia*. L'he tornat a llegir. Allà comentava alguns eixos i característiques centrals de la seva poesia escrita fins al moment, referint-me també, és clar, als seus tres llibres anteriors, *Doble joc* (1989), *Mirador* (1983) i el primer, *El gos del galiot* (1981), on al meu parer deixava enllestits els fonaments de tota la seva obra posterior. L'any 2006, amb el Premi Vicent Andrés Estellés de Burjassot sota el braç, s'edita *Compàs d'espera* i, finalment, apareix aquest poemari que teniu a les mans.

El llançador d'espases no és un ésser diferent als que han sovintejat els versos de l'Eduard. L'única diferència és que aquest ésser, que és poeta, s'ha fet bastant més gran i bastant més savi, en el sentit d'aquella saviesa que atorguen els anys d'experiència d'un home —com molts altres homes i dones que no escriuen literatura— massa esporgat per l'existència i pel dolor intransferible d'estimar, passió que fins ara sempre surava en la seva obra com un salvavides al qual aferrar-se.

Des del primer vers del llibre, Sanahuja lliga poesia i vida, és a dir, un dels seus motius hegemònics. Un altre d'aquests motius és una conseqüència de viure ambdues amb risc i paroxisme: l'amor i la mort, tan sotmeses a la sort i tan desvalgudes i devaluades en aquest cercle ple de ferres, aparences i malentranysats.

La poesia fixa el temps i el temps no passa, la poesia defensa, és terapèutica. Ajuda a no tornar-se boig, parteix de "lògiques implacables", atorga temps per rectificar; és veritat perquè, com tot, és

mentida. En canvi a la vida, com deia Pere IV, “tot és relatiu, caòtic i provisional”, quasi involuntari, l’home és “pura química buida”, no compta el seu dolor enmig del dolor dels altres, no compta el seu calvari davant la falta de respostes i de reciprocitat, no compta davant la carnisseria de l’envelliment, i molt menys entre les lleis insensibles que regeixen el planeta.

Per això el poeta, fins i tot fugint del to elegíac al qual ens tenia avesats, encaixa en versos de sòbria capacitat evocativa allò que altres pretenen aconseguir amb un malbaratament de lirisme. D’aquesta manera ens exposa a un seguit de reflexions, entre les quals trio aquesta que em sembla suggeridora de l’eix radial del llibre: “el silenci / és la distància més curta / entre dos punts de l’univers”. El silenci és aquí el correlat de la fi de la resistència, la barraca de la rendició.

A *El llançador d’espases* ja no hi ha, com en altres llibres, expectació, confiança, desesperació o venjança; hi ha sensata capitulació. No és una capitulació davant la vida, perquè no m’imagino l’Eduard agenollat davant la barbàrie, sinó una capitulació davant d’ell mateix, deguda a la íntima i absoluta convicció que l’amor tampoc ens salvarà de la desfeta. Per aquesta raó, aquest motiu entresua en cada una de les pàgines del llibre, i de vegades arriba a deixar la camisa del poema, i la del lector (*mon semblable, mon frère*), totalment xopa.

Són diversos els casos en què ens podríem fixar per palesar això que dic, però en transcribo un de molt significatiu: a *En defensa pròpia*, el poema més celebrat de l’Eduard Sanahuja acaba així: “...Al final de la cursa, de la nostra, / només hi haurà un balanç, dues preguntes: / qui has estimat, qui t’ha estimat a tu”; ara, en canvi, en comença un d’aquesta manera: “A qui li importa qui has estimat /

o has deixat d’estimar? / Reconèixer-se en l’altre / és solament un exercici literari.”

A *El llançador d’espases*, com en tota l’obra de l’Eduard, segueixen apareixent les vitrines, els monòlegs, l’allau d’animals, les imatges com a cops de puny, les fórmules de caire solemne; de vegades el to sapiencial i didàctic, i també ell tot sol, a l’interior de casa, pels carrers del seu barri o rere les citacions de David Gil. Però el pes de l’estructura del poema, i del llibre, va apuntalant-se progressivament en versos de cop sec, impertorbable, sense redoblaments de tambor: “Ja no hi haurà descans sota cap cel. / El llit sotsobrarà com una nau. / La ràbia s’estendrà sota els coixins.”

La veu del llibre és també la d’Eduard Sanahuja, una veu inconfusible en la poesia catalana actual, però ara l’ofici d’escriure arranca de l’aprofundiment en una idea poètica que abans tan sols freqüentava. Ho fa amb una serenor esborronadora, com des del porxo d’una casa vella cap al tard, ja sense brogit ni boira, com creïem que succeiria quan érem capitans.

JORDI VIRALLONGA

Pròleg I

Teoria amb els daus

No hi ha atzar en el llibre; sí en la vida.
Potser has triat la forma del bressol?
Has escollit la llengua dels teus pares
o els ulls que t'han ferrat mentre envellies?
L'atzar no té raons. És un il·lús
qui creu que entén les coses
perquè sap explicar-les.
Pots descriure els pigments de les magnòlies,
però mai no els entendràs;
pots capbussar-te en les biografies,
inútilment:
els fets mai no revelen
el misteri pregon de cada vida.
En canvi, en l'escriptura tot ocupa el seu lloc
amb lògica implacable,
les grafies, les síl·labes, les frases,
les èlitres brillants de les sextines.
Escriure és més segur que travessar un pas zebra.
L'important no s'escriu. L'important és atzar,
la causa de la causa impenetrable,
el lloc on la raó perd l'espina,

allí on els daus es juguen
el nom del teu botxí.
Poc et resta per fer. Potser escollir
amb la màxima cura
l'arbre on t'han de penjar,
el teu volgut paisatge, una mena de rúbrica.
No ho faràs endebades:
qui tria la bellesa
desafia l'atzar i es fa més lliure.

Pròleg II

Teoria amb la iguana

Per a la Vera i l'Armand Sanahuja, a qui mai no he regalat
—ni regalaré— un animal salvatge.

En aquest aparador, on avui s'hi exhibeixen
unes bosses caríssimes de plàstic reciclat,
hi vivia una iguana.
S'estava
en una caixa transparent, de vidre,
amb el terra pintat d'un color verd
que imitava una gespa per engalipar iguanes.
Cada dia, en sortir de l'escola,
dos xavals s'hi aturaven
esperant que aquell rèptil fes algun moviment,
bellugués la parpella, arronsés una pota,
dirimís amb la mà un contenciós amb l'aire.
Esperaven en va: la iguana no es movia,
talment com si fos morta, un cadàver atròfic
exposat a la vista dels vianants de Gràcia.
Però les aparences, com sempre, feien trampa:
la iguana era ben viva, escopia per dintre
el record visceral d'un insecte engolit,
retenia l'impuls

del tret flagel·lador que la llengua prodiga,
canviava l'alè entreobrint les escates.
La iguana estalviava l'esforç de sobreviure,
perquè els músculs, sovint, malbaraten la vida.
Els nens poc ho entenien,
berenaven xocolata, mastegaven, somreien
i cansats de l'espera engegaven a córrer
pensant que cada dia la iguana els estafava.

Ara veig la vitrina amb els ulls de la iguana.
És com un cementiri on moren les mirades
d'un mort que sempre és l'altre,
un mort que neix i creix menjant pa amb xocolata,
prospera i es fa adult, pinta els terres de verd,
contempla i compra iguanes,
i quan les avorreix
les canvia per bosses de plàstic reciclat.

La iguana sap com són
les lleis de l'espectacle.

Pròleg III

Teoria amb el temps

Per a Joan Sanahuja

Quan arribi el 2000, que grans serem! —pensàvem.
Quan arribi el 2000
el món serà fosforescent,
un festí per als ulls,
un univers de boques desiguals.
Quan arribi el 2000 jo ja seré
el folre empolegat d'un manual antic.
Però ha arribat el 2000, i més, el 2012,
i encara alguns anys més, com la propina
que el destí dona als acomodadors.
No podem dir que no hagin passat coses.
Què en quedarà de tot?
Una falguera fòssil?
Uns peüets incrustats en un granit?
Dius que ens queden els fills.
Els fills sobreviuran com les escates
sobreviuen el peix que algú ha pescat.
Potser el 2080 seran morts
i donaran el pas a una nissaga
de rebesnéts que no ens sabran llegir.

Quan arribi el 3000 els cels seran més foscos,
tindran més cicatrius.
Potser naixerà algú que dirà que sóc jo
i no es podrà saber
si el que diu és veritat
o si menteix.
No hi haurà testimonis.
Només el mateix fred que tots tenim
quan el foc ja no crema
i els anys són la saliva d'una llengua morta.

Quan érem capitans

Érem l'avantguarda, la força dirigent,
el cervell i el múscul de la revolució,
com digué Maiakovski...

TERESA PÀMIES

En el temps dels cowboys,
quan els indis ens duïen a la gropa,
el futur era un joc de sobretaula.

D. G.